

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10900189>

FAROVON OILA JAMIYAT VA DAVLAT RIVOJINING ASOSI

Turakulov Boyburi Kuzimuratovich

Ichki ishlar vazirligi Surxondaryo akademik litseyi
huquqshunoslik fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Oila jamiyat hayotining bir bo'g'ini bo'lib, jamiyatning taraqqiyoti va shakllanishida muhim o'rin tutadi, ya'ni oila jamiyatga shaxslarni yetkazib beradi va shu shaxslar oilada olgan bilimi, tarbiyasi hamda boshqa xususiyatlari bilan jamiyat hayotiga ta'sir o'tkazadi. Sharqda qadim-qadimdan oila muqaddas dargoh sanalib kelingan. Uning muqaddasligini asrash har bir oila a'zolarining burchi hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Mustahkam oila, farovon jamiyat, obod mahalla, davlat, shaxs, kodeks.

Аннотация: Семья является неотъемлемой частью общества и играет важную роль в развитии и формировании общества, т.е. семья предоставляет людей обществу и влияет на жизнь общества знаниями, воспитанием и другими характеристиками, приобретенными этими людьми в семье. На Востоке семья издавна считалась священным местом. Сохранять его святость - долг каждого члена семьи.

Ключевые слова: Крепкая семья, благополучное общество, благополучное соседство, государство, человек, кодекс.

Abstract: Family is a unit of the life of society and plays an important role in the development and formation of society, that is, the family supplies individuals to society and those individuals influence the life of society with the knowledge, upbringing and other characteristics that they receive in the family. In the East, the family from ancient times was considered a sacred place. Preserving its integrity is the duty of every family member.

Keywords: Strong family, prosperous society, prosperous neighborhood, state, person, code.

Xalqimiz uchun muqaddas qo'rg'on, ma'naviyat beshigi bo'lgan oila, onalar va ayollarimizning jamiyatdagi o'rni va mavqeyini oshirish sohasida olib borilayotgan ishlarni izchil davom ettirish hozirgi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Oila mustahkam ekan jamiyat va davlat barqaror bo'ladi, shu tufayli oilaning farovonligi ta'minlash har bir oila a'zosining burchi hisoblanadi.

Farzandga to'g'ri tarbiya berish, ularning oilada ahil-inoqligi, bir-biriga ishonch, hurmat, e'tibori yoki bolalarkelajakda daho bo'lishida ota-onalarning o'rni kattadir.

Buyuk alloma Abu Rayhon Beruniyning fikricha, birorta ham xalq nikohdan xoli emas, jamiyat nikoh vositasi bilan erkak va ayol o'rtasidagi tabiiy munosabatlarni tartibga solib turadi, er-xotin, ota-ona va farzandlar o'rtasida, axloqiy huquqiy majburiyatlar o'rnatadi. Nikoh har ikki jins vakillari o'rtasidagi ehtirolarni iffat pardasiga o'raydi va bu munosabatlarni ma'naviy-ahloqiy qadriyatlar asosida hal etadi.

Qonun oldida tenglik huquqi har qanday adolatli va demokratik jamiyatning negizini tashkil etadi. Badavlat yoki kambag'allik, etnik ko'pchilikka yoki diniy ozchilikka mansubligi, hukumatning siyosiy ittifoqchisimi yoki uning raqibimi, bundan qat'i nazar har qanday odam qonun oldida baravar muhofaza etish huquqiga ega.

Oila jamiyat hayotining bir bo'g'ini bo'lib, jamiyatning taraqqiyoti va shakllanishida muhim o'rin tutadi, ya'ni oila jamiyatga shaxslarni yetkazib beradi va shu shaxslar oilada olgan bilimi, tarbiyasi va boshqa xususiyatlari bilan jamiyat hayotiga ta'sir o'tkazadi.

Sharqda qadim-qadimdan oila muqaddas dargoh sanalib kelingan. Uning muqaddasligini asrash har bir oila a'zolarining burchi hisoblanadi.¹⁴⁴

Shuningdek, oila muqaddasdir. Odamzod azal-azaldan oila sha'ni va davomiyligi xususida qayg'uradi. Aytish mumkinki, oila katta bir davlatning kichik a'zosi, zarrasi, sodda ko'rinishidir. Erkak va ayol esa shu oilaning tayanchlaridir.

Xalqimiz tarixiga nazar tashlasak oila va nikoh munosabatlari bir necha ming yillik tarixiy davrlarni o'z ichiga oladi.. Oila, eng avvalo, jamiyat asosini tashkil etuvchi bolalarni tarbiyalash va uni shaxs sifatida shakllantirish muhiti bo'lgan birlamchi bo'g'indir.

Respublikada oilaga alohida ahamiyat berilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (63- modda)da quyidagi insonparvarlik normalarining mustahkamlab qo'yilganligini buning yorqin dalili deyish mumkin. "Oila" jamiyatning asosiy bo'g'ini hamda u jamiyat va davlat himoyasida bo'lish huquqiga ega.

O'rta osiyo xalqlari tarixi va madaniyatini o'zida aks ettirgan "Avestoda" ham oila va nikoh munosabatlariga katta e'tibor berilgan. Ayniqsa, oila, oila jamoasi, urug' birlashmalarining tashkil etilishi va idora qilinishi yaxshi bayon etilgan. Davlat va

jamiyatning boshlanishi, ularning eng dastlabki tabiiy ittifoqi oila ekanligiga diqqat qaratilishi xarakterlidir.

Oilaning zimmasidagi muqaddas burchlarning biri – ulkan tarbiya o‘chog‘i ekanligi. Har bir farzand dastlabki tarbiyani o‘z oilasida ota-onasining ko‘magida oladi. Oila, nikoh, ayol huquqlari kabi masalalar barcha uchun birday e‘tiborli muammo bo‘lib, u insoniyat davomiyligini ta‘minlaydi.

Shu o‘rinda, kelajakda turmush qurishni niyat qilgan yigit va qizlar o‘zlarini doimo turmushga, ota yoki ona bo‘lishga tayyorlab borishlari lozim.

Buning uchun, birinchi navbatda, o‘z sog‘liqlari, tanlagan juftlarining xarakteri, dunyoqarashi o‘ziga qay darajada mos kelishi to‘g‘risida qayg‘urishi kerak. Chunki sog‘lom oilada sog‘lom farzand tug‘iladi. Oila farovonligi va barqarorligi jamiyat, davlat farovonligi va barqarorligi negizi bo‘lib xizmat qiladi.

Oilani shakllantirish, mustahkamlash masalasi barcha dinlarda ham katta o‘rin olgan. Islom dinida ota-onalarning burchi, farzand tarbiyalashdagi mas‘uliyatning quyidagi shartlari ko‘rsatilgan. Bular: bolatug‘ilganda unga oqilona ism qo‘yish, iloji bo‘lsa, oqila qilish, o‘g‘il bolalarni katta qilish, tili chiqqan vaqtdan boshlab axloq-odobni o‘rgatish, Allohni tanitish, Qur‘oni Karim oyatlari, namoz vaqtlarini o‘rgatish, dunyoviy bilimlarning birini egallashga ko‘maklashishdir.

Bu shartlarda oiladagi farzand tarbiyasining asosiy mezonlari ifodalangan.

O‘zbekiston mustaqillikka erishgan hozirgi kunlarda oilaviy munosabatlarning ma‘naviy asoslariga oid bo‘lgan diniy va milliy an‘analar, qadriyatlarni tanlash nihoyatda katta ahamiyat kasb etmoqda. Bu o‘tmishiga qaytish emas, balki kelajak muammolariga tarixiy saboqlar, milliy me‘rosni e‘tiborga olib oqilona yondashishdir.

O‘zbek oilalari asrlar davomida mustahkam, ahil jamoa, ma‘naviyat va tarbiya o‘chog‘i bo‘lib kelgan.

Oiladagi muhit, turmush qurish borasidagi an‘analar sog‘lom, ma‘naviyatli avlodni tarbiyalashga xizmat qilgan. Oilada bolalarni mehnatsevarlikka ba‘zan oilaviy an‘analar bo‘yicha kasbhunarga, bir-birini qo‘llab-quvvatlashga, ota-ona, qo‘ni-qo‘shnilar, keksalar va jamoatchilikni hurmat qilishga o‘rgatganlar. Oiladagi sog‘lom ma‘naviy muhit yangi oilalarga ham zamin ancha mustahkam bo‘lishiga olib kelgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. “O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent:“Adolat”, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi Oila kodeksiga sharhlar. – Toshkent, 2022. –B. 3.
3. O‘zbekiston Respublikasi “Oila kodeksi”. – Toshkent, 1998.
4. O‘zbekiston Respublikasi inson huquqlari bo‘yicha xalqaro shartnomalar. – Toshkent:
“Adolat”, 2003. – B. 51.
5. Karimova O. Qonun, oila, farzand va jamiyat – Toshkent, 2001. – B. 6.
6. Yo‘ldoshev J., Xasanov S. Avestoda axloqiy-ta’limiy qarashlar. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.
– B. 21.
7. Beruniy. Tanlangan asarlar – Toshkent: “Fan”, 1968. – B. 72.
8. Масолевский А.О. Авесто. – Баку, 1960. – Б. 81-80.